

PORADŇA PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA

CENTER FOR CIVIL AND HUMAN RIGHTS

KRIVÁ 23, 040 01 KOŠICE, SLOVENSKO

- » mobil: +421 908 69 55 31, +421 949 338 396
- » www.poradna-prava.sk » poradna@poradna-prava.sk
- » IČO: 37 86 72 70 » IBAN: SK98 5200 0000 0000 0551 9629

TLAČOVÁ SPRÁVA

V Košiciach, 13.2.2023

Prelomový rozsudok Najvyššieho súdu SR: Vzdelávanie rómskych detí na čisto rómskej škole v Starej Ľubovni predstavuje segregáciu, ktorá je nezákonná. Zodpovednými sú štát aj zriaďovateľ.

Rómske deti navštevujúce základnú školu v mestskej časti Stará Ľubovňa - Podsadek sú vo vzdelávaní segregované. [Právoplatne o tom rozhodol](#) Najvyšší súd SR na základe dovolania mimovládnej organizácie Poradňa pre občianske a ľudské práva (Poradňa), ktorá v tejto veci od roku 2015 vedie strategické súdne konanie. Najvyšší súd sa stotožnil s jej názorom, že vzdelávaním rómskych detí v etnicky homogénnej škole v blízkosti miestnej znevýhodnenej rómskej komunity dochádza k ich diskriminácii na základe etnickej príslušnosti. Potvrdil pritom zodpovednosť žalovaného štátu zastúpenom ministerstvom školstva a mesta Stará Ľubovňa ako zriaďovateľa školy, ktoré podľa neho neprijali dostatočné preventívne opatrenia na odstránenie danej diskriminácie rómskych detí. Podľa najvyššieho súdu sú štátne inštitúcie zodpovedná aj za segregáciu, ktorá vznikla samovoľne a nie s cieľným zámerom oddeľovať rómske deti od detí z majority.

Poradňa podala v prípade verejnú žalobu podľa antidiskriminačného zákona od roku 2015. V súdnom konaní namietala, že samospráva a zodpovedné štátne orgány, vrátane ministerstva školstva, neprijímaním dostatočných opatrení na ochranu pred diskrimináciou a opatrení na odstránenie segregácie rómskych detí v základnej škole v mestskej časti Stará Ľubovňa - Podsadek porušujú domáce a medzinárodné právne predpisy na ochranu pred diskrimináciou. Žalovaní namiesto prijatia opatrení na ochranu pred diskrimináciou rozšírili kapacity školy, ktorú dlhodobo navštevujú len sociálne znevýhodnené deti z príľahlej rómskej komunity, vybudovaním modulovej prístavby otvorenej v školskom roku 2014/2015. Toto opatrenie považovala Poradňa za nesytemové a podľa nej segregáciu rómskych detí na danej škole len udržiava. Poradňa v konaní namietala, že vzdelávanie v etnicky segregovanej škole nedokáže zabezpečiť rómskym deťom rovný prístup k vzdelaniu a navrhovala ich inklúziu na školách spolu s ostatnými deťmi v meste.

Okresný súd Bratislava III v decembri 2016 žalobu Poradne zamietol a odvolací Krajský súd v Bratislave jeho rozsudok v apríli 2020 v celom rozsahu potvrdil. Konštatoval pritom, že aj keď školu navštevujú výhradne rómske deti - tento stav vznikol v dôsledku demografického vývoja a so súhlasom rodičov rómskych detí. Podľa odvolacieho súdu daný stav vznikol bez úmyselného konania štátu a samosprávy ako žalovaných strán, ktorých cieľom nebolo zamedziť vzájomnému kontaktu rómskych detí s deťmi z majority.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala Poradňa v roku 2020 dovolanie na Najvyšší súd SR, ktorý rozsudkom z dňa 15.12.2022 rozsudok okresného súdu Bratislava III v spojitosti s rozsudkom krajského súdu v Bratislave – v časti zmenil. Rozhodol, že žalované mesto Stará Ľubovňa a štát v zastúpení Ministerstvom školstva SR porušili zásadu rovnakého zaobchádzania tým, že neprijali dostatočné preventívne opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a opatrenia na odstránenie diskriminácie rómskych detí v Základnej škole Podsadek v Starej Ľubovni na základe ich etnického pôvodu.

Najvyšší súd odmietol argumentáciu nižších súdov a stotožnil sa s právnym názorom Poradne, že vzdelávanie rómskych detí v etnicky homogénnej škole v blízkosti miestnej znevýhodnenej rómskej

komunity predstavuje ich diskrimináciu na základe etnickej príslušnosti. Výstavbou modulovej prístavby v areáli ZŠ Podsadek sa síce podľa neho rozšírili kapacity základnej školy v tom smere, že deti zo spádovej oblasti mohli navštevovať školu, čo najbližšie situovanú k miestu bydliska. Tým však došlo fakticky k oddeleniu rómskych detí od detí majoritnej komunity a ich segregácií. Na tento záver podľa Najvyššieho súdu nemá vplyv neexistencia motívu cielene diskriminovať rómske deti zo strany žalovaných. Štátne inštitúcie tak podľa súdu zodpovedajú aj za segregáciu, ktorá vznikla samovoľne, napr. ako dôsledok demografického vývoja či nastavenia školských obvodov. Najvyšší súd pri svojom rozhodnutí odkazoval aj na ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu v obdobných prípadoch, na ktorú Poradňa v priebehu súdneho konania tiež poukazovala.

Najvyšší súd SR v rozsudku poukázal na dôležitosť desegregačného úsilia vo vzdelávaní, keď explicitne konštatoval, že „štát v spolupráci s obcou musia prijať účinné opatrenia (či už zákonodarnou iniciatívou, vytvorením stimulačných podmienok, ako aj tvorbou školských obvodov), aby segregácii zabránili, nie sa iba nečinne prizerať a odvolávať sa na strohú, často zle interpretovanú dikciu zákona. Určujúci faktor pri každom postupe je najlepší záujem dieťaťa. Je totiž v záujme celej spoločnosti, aby aj z detí, pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného, vyrástli plnohodnotní členovia tejto spoločnosti, k čomu výraznou mierou prispieje aj desegregačné úsilie v rámci školského vzdelávania.“

Poradňa v konaní žiadala, aby súd zaviazal žalované strany spoločne vypracovať do troch mesiacov od právoplatnosti rozsudku takzvaný desegregačný plán, a teda na základe analýzy situácie navrhnúť účinné opatrení, ktoré danú diskrimináciu odstránia vrátane časového horizontu ich realizácie a preventívnych opatrení na zabránenie diskriminácie do budúcnosti. Následne by mali byť žalovaní povinní do troch rokov tento plán zrealizovať. Najvyšší súd SR v tejto časti vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie, pričom ten je povinný po zistení aktuálneho skutkového stavu vo veci rozhodnúť aj s prihliadnutím na vykonateľnosť rozsudku. Okresný súd bude v tejto veci pojednávať v apríli 2023.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR je v časti konštatujúcej segregáciu na škole v Starej Ľubovni právoplatný. Nižšie súdy sú viazané jeho právnym názorom.

Vanda Durbáková, advokátka zastupujúca Poradňu v tomto súdnom spore, k doručenému rozsudku uviedla:

„Ide o na Slovensku o prelomové rozhodnutie súdu. Vôbec prvýkrát v histórii slovenský súd rozhodol, že vzdelávanie rómskych detí na čisto rómskej škole je nezákonné a predstavuje segregáciu. A to aj v prípadoch kedy nedošlo k cielenému oddeľovaniu detí, ale segregácia vznikla samovoľne ako dôsledok napr. demografického vývoja, či rozhodnutia rodičov. Zodpovednosť za to nesú zriaďovateľ a štát. Rozsudok je tak jasným odkazom pre štátne inštitúcie, že musia konať a začať prijímať opatrenia na odstraňovanie segregácie rómskych detí nielen v rómskych triedach, ale aj v čisto rómskych školách.“

Štefan Ivanco, programový koordinátor Poradne, k rozsudku dodal:

„Zodpovedné štátne orgány boli, čo sa týka odstraňovania segregácie rómskych detí na základných školách v minulých rokoch - prakticky nečinné. A výstavba modulových prístavieb segregáciu len udržiavala. Tak ako v lokalite Podsadek, segregované základné školy na Slovensku mnohokrát fungujú v blízkosti vylúčených rómskych komunit. Príčiny tohto stavu sú komplexné a štát v spolupráci so samosprávami má zákonnú povinnosť konať. Musia identifikovať príčiny a navrhovať účinné opatrenia, ktoré segregáciu odstránia. Je to v záujme celej našej spoločnosti. Čo napokon potvrdil aj najvyšší súd v svojom rozsudku.“

Chceme poďakovať nadáciám Open Society Foundations, Sigrid Rausing Trust, programu ACF – Slovakia a ďalším donorom, ktorí podporili našu prácu na tomto prípade a umožnili dosiahnuť toto súdne rozhodnutie.

KONTAKTY: Vanda Durbáková – advokátka spolupracujúca s Poradňou pre občianske a ľudské práva; tel. č.: 0908 695 531; e-mail: vanda.durbakova@poradna-prava.sk

Poradňa pre občianske a ľudské práva je mimovládna organizácia, ktorá sa venuje ochrane ľudských práv a slobôd so zameraním na ochranu práv menšín a ochranu pred diskrimináciou. Pozornosť dlhodobo venuje predovšetkým otázkam diskriminácie rómskej etnickej skupiny v rôznych oblastiach života na Slovensku. Venuje sa tiež ochrane reprodukčných práv a problematike policajného násillia. Poradňa vo svojej práci rozvíja metódu strategického vedenia súdnych sporov v prípadoch diskriminácie a porušovania ľudských práv menšín. Zabezpečuje sprostredkovanie bezplatného právneho poradenstva vo vybraných prípadoch porušenia ľudských práv a bezplatného právneho zastupovania v konaniach pred slovenskými súdmi a Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu. Vykonáva tiež terénny monitoring, advokačné aktivity vo vzťahu k štátnym inštitúciám a realizuje vzdelávacie aktivity v oblasti ochrany pred diskrimináciou pre odbornú a laickú verejnosť. Web: www.poradna-prava.sk.

Podporte činnosť Poradne [peňažným príspevkom](#).

